

תרגום

שהוא צר למעלה וצר למטה, ואלמלא יצר הרע, לא נמצא בעל ריב לאדם בעולם, בשביל כך "מצר תצרני". "רני פלט תסובבני סלה". היה צריך לכתוב יסובבני סלה, מה זה תסובבני, אלו שירים שיש בהם דרוגות להצלה, תסובבני בהם להצילני בדרך. ופסוק זה הוא כסדר והוא גם למפרע, מצד זה ומצד זה.

בא וראה, בשירות ותשבחות הללו שאמר דוד יש בה סודות ודברים עליונים בסודות החכמה, משום שכולם נאמרו ברוח הקודש, שהיה שורה רוח הקודש על דוד והיה אומר שירה. ולכן כולם נאמרו בסודות החכמה.

פתח רבי אלעזר ואמר, "דחה דחיתני לנפול וה' עזרני", "דחה דחיתני", היה צריך לכתוב דחה דחוני, מה זה "דחה דחיתני". אלא זה צד האחר שדוחה את האדם תמיד ורוצה לדחות אותו ולהסיטו מעם הקדוש ברוך הוא, וזהו יצר הרע שנמצא תמיד אצל האדם. וכנגדו חזר דוד ואמר "דחה דחיתני לנפול", משום שהוא היה משתדל אליו בכל אותן צרות להסיטו מעם הקדוש ברוך הוא. ועליו אמר דוד "דחה דחיתני לנפול", בגינהם, "וה' עזרני", שלא נמסרתי לידך. ועל זה יש לאדם להזהר ממנו כדי שלא ישלוט עליו, ואז הקדוש ברוך הוא שומר אותו בכל דרכיו, שכתוב "אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף", "בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל", וכתוב "וארח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום". אמר רבי יהודה, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא שומר אותם בעולם הזה ובעולם הבא, שכתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ".

ספר הזהר

דאיהו צר לעילא וצר לתתא ואלמלא יצר הרע לא אשתכח מארי דבבו לבר נש בעלמא בגין כך מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה (תהלים לב ז) יסובבני סלה מבעי ליה⁶ מאי תסובבני אלין אינון שירין דאית בהו דרגין⁷ להצלה תסובבני בהו לשזבא לי בארחא והאי קרא איהו כסדרא ואיהו למפרע⁸ מהאי גיסא ומהאי גיסא⁹:

תא חזי באלין שירין ותושבחן דקאמר דוד אית בהון רזין ומלין עלאין ברזי דחכמתא בגין דכלהו ברוח קודשא אתאמרו דהוה שרא רוח קודשא עליה דדוד והוה אמר שירתא ובגין כך כלהו ברזי דחכמתא אתאמרו:

פתח ר' אלעזר ואמר (שם קיח יג) דחה דחיתני לנפול ויהוה עזרני דחה דחיתני דחה דחוני מבעי ליה מאי דחה דחיתני אלא דא סטרא אחרא דדחייא ליה לבר נש תדיר ובעי לדחייא ליה ולאסטאה ליה מעם קב"ה ודא הוא יצה"ר דאשתכח לגביה דבר נש תדיר ולקבליה אהדר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול בגין דאיהו הוה אשתדל לגביה בכל אינון עקתין לאסטאה ליה מעם קב"ה ועליה אמר דוד דחה דחיתני לנפול בגינהם ויהוה עזרני דלא אתמסרנא בידך ועל דא אית ליה לבר נש לאזדהרא מניה בגין דלא ישלוט עליה וקב"ה כדין נטיר ליה בכל ארחוי דכתיב (משלי ג כג) אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף (שם ד יב) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל וכתוב (שם יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום אמר רבי יהודה זכאין אינון ישראל דקב"ה נטיר לון בעלמא דיין ובעלמא דאתי דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ:

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

פרשת וישב יעקב

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (בראשית לו א) רבי חייא פתח ואמר (תהלים לד כ) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהוה תא חזי כמה מקטרגין⁵ אית ליה לבר נש מיומא

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען". רבי חייא פתח ואמר, "רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה'". בא וראה כמה מקטרגים יש לו לאדם מן היום שהקדוש ברוך הוא נתן בו נשמה (ד"א לאדם

מאיר הזהר

בסוד ענג נג"ע ואם הוא למפרע טוב בהצנת הכתוב זה כי הוא מורה שהשמאל מסכים עם הימין (זהר הרקיע). פירוש נדרש מסופו לראשו ומראשו לסופו והמשמעות א' ומסוגל שלא ישלוט בו מגפה האומר ג"פ ישר וג"פ למפרע ח"ש דאית בהו דרגין להצלה וכו' (נ"א). ה. ירצה תבחין כמה מקטרגין יהיו לאדם מן הענין הזה, ונקיש ונאמר, אם צתחלת מניחותו שאין בו עדיין יצר הטוב כדמסיק עכ"ז יצר הרע מפתחהו להמית עלמו, כשיגדל ויעמוד על טוב דעמו כמה יקטרגו עליו בדרכים אחרים שיפיל עלמו במחמורות בן יקום (אור יקר). צבוא נפש האדם לעוה"ז מיד מתחברת לה במינתה שבקליפת נוגה ששם ניצולי ביוריו שמוטלת עליו חוצת תיקונו, וזה ע"י הכנעת החומר שהוא צא מן

6. ופי' אי קאי על הרגנות שאומר דוד הול"ל יסובבני והמירון מבואר (מ"מ).
7. שממש השיר הוא סוד המדרגות העליונות כחות המלאכים המשוררים תדיר, שהם מסודרים והם טובים להצלה למטה יסובבו הנשמה כאומרו חונה מלאך ה' סביב וכו' (אור יקר). פירוש רנות הפלטה שאני מרנן יסובבני מכל זד שלא אהיה נזק. ומירן שירין דאית בהו דרגין וכו' פי' תסובבני חוזר לאתה שהיא השכינה ר"ל סגולתם להציל תסובבני אתה בהם לשזבא לי (נ"א). 8. שיש בו הצנה למפרע כעין ממש שהיא ציושר, והוא סגולתו לשמירה קריאתו ציושר ולמפרע (אור יקר). 9. פי' בין שתקראנה כקדר או למפרע מורה על הצלה בכל ענין טובו להזמירו בדרך וכן קבלת צפ' אחישה מלפט לי וכן כיוצא בזה הוא

וישב

קעט ע"א²

ספר הזהר

תרגום

נ"א להתקיים) בעולם הזה, שכיון שאדם יוצא לאויר העולם, מיד מזדמן להשתתף עמו יצר הרע, כמו שנאמר, שכתוב "לפתח חטאת רובץ" וגו', ואז משתתף עמו יצר הרע. ובא וראה שכך הוא, שהרי הבהמות מיום שנולדים, שומרים את עצמם ובורחים מתוך האש ומכל המקומות הרעים, ואדם מיד בא לזרוק את עצמו לתוך האש, משום שיצר הרע שרוי בתוכו, ומיד מסיט אותו לדרך רעה.

דקב"ה ייב [ביה] נשמתא (לבר נש) לאתקיימא' בהאי עלמא דכיון דנפיק בר נש לאוירא דעלמא מיד אזדמן לאשתתפא בהדיה יצר הרע כמה דאתמר דכתיב (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ וגו' וכדין אשתתף בהדיה יצר הרע ותא חזי דהכי הוא^א דהא בעירי מיומא דאתילידו כלהו נטרי גרמייהו וערקין מן גו נורא ומן כל אתרין בישין ובר נש מיד אתי לארמא גרמיה גו נורא בגין דיצר הרע שארי בגויה ומיד אסטי ליה לארחא בישא^ב:

ובארנו, שכתוב, טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עווד^א. "טוב ילד", זהו יצר הטוב, שהוא ילד מימים מועטים עם האדם, שהרי משלשה עשר שנים ואילך (עמו), כמו שנתבאר. "ממלך זקן וכסיל". "ממלך", זה הוא יצר הרע שהוא נקרא מלך ושולט בעולם על בני אדם. "זקן וכסיל", שהוא זקן ודאי, כמו שבארוהו, שכאשר אדם נולד ויוצא לאויר העולם, הוא

ואוקיימנא דכתיב (קהלת ד יג) טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל^א אשר לא ידע להזהר^ב עווד טוב ילד דא הוא יצר טוב דהוא ילד מיומין זעירין עמיה דבר נש דהא מתליסר שנין [ואילך] (עמיה) כמה דאתמר^א ממלך זקן וכסיל ממלך^ב דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי מלך ושליט בעלמא על בני נשא זקן וכסיל^א דאיהו זקן ודאי כמה דאוקמוה דכד אתיליד בר נש^ב ונפיק לאוירא דעלמא^א איהו

מאיר הזהר

שאי אפשר לומר כן שהרי אינו בן טעם ואינו בר דעת, לזה אמר ומ"ה דהכי הוא וכו' עד ומיד אסטי ליה, שהכוונה בכלל היא שכל מגמת היצ"ר להרע בכל מה שיכול (רמ"ז). י. ג' שמות ליצר הטוב: "ילד" פי' מיומין זעירין וכו', "ממלך" שעתה היצר הטוב עניה, טובתה לזמן ארוך, "וחכם" רואה את הנולד (אור יקר). יא. "מלך" שליט על בני נשא, "זקן" הפך ילד, "וכסיל" כל עצמות ענת סכלות (אור יקר). יב. צא לתוך למה תלך זאת מלפניו יתבדך להקדים את הרע לטוב שנמצא הרע מוחזק וקודם, לכן אמר ואוקיימנא, כלומר דבר זה מוסכם וקיים בינינו. שגם יש ליצ"ר קדימת הזמן מ"מ יצר הטוב יקדימהו בקדימת המעלה וגדול כוחו לנצח את מנגדו, וטעמו מפני שהטוב מושפע מלד הקדושה יש לה כח להוסיף עוה תמיד עד אין קץ, מה שאין כן יצ"ר ששורשו מלד הטומאה שאין לה אור עזמי מצינור האמצעי, וכמו שאמר הכתוב (משלי יט ז) גם בלא דעת נפש לא טוב, מה שאין כן יצר הטוב ששורשו הראשון ברוח וכו' זכר המושל על הנפש היא נקבה ויזדק צו לשון ילד מפני שמוצאו מן היסוד הנקרא טוב והוא אבר המוליד ולי"ד (רמ"ז). יג. לעיל ר"פ וישלח ועי' פרשת פקודי רסו ע"ב (לש"י). יד. אפשר לרמוז ממלך עם הכולל גימטריא ס"מ זקן גימטריא נקבה רמ"ז לט' (מא"י) (נ"א). טו. זקן ודאי, מפני ששורשו הוא ממלך קדמאין שהם הזקנים שקדמו לעולם (רמ"ז). טז. פי' שלהיותו מצחינת מלכי קדם לכן גם הוא קודם לאדם מיד בחייתו נולד (רמ"ז). יז. ר"ל עודנו מתבוסס בדמים טרם תניקהו המילדת, וגם כי עדיין לא יינק והרי הוא לו בזמן הקטנות שהוא בחי' עולם התוהו שהיה מצחי' מלכות וכולו בחי' דין, שמוחין דקטנות הם משם אלהי"ם שהוא עם נקודותיו עולה קני"ו ועם הכולל הרי זק"ן. וגם כי בצריאת העולם כתוב והנה טוב מאד, שקדם היצר טוב ליצ"ר, זה היה (כי) דוקא בצדקה"ר שנוגד בקומתו ובגדולתו והיו העולמות ממוקנים, מה שאין כן אחר מטאור, ולזה הוסיף מלות ימירות ואמר "איהו אזדמן עמיה דבר נש", כלומר להיותו בן אדם נולד לאפוקי אדה"ר שלא נולד. ועוד ירמוז ששרש יצ"ר של אדם הוא מצחינת צירוף השייכים לנפשו, ולכן נקרא כסיל העולה ק"ך, כנגד צירופי אלפים שהם הקטנות שהכל משם אלפים, ואין לו בחינת דעת כוונת, והוא שאמר אשר לא ידע, שהוא חסר דעת שאין בקטנות אלא בחי' חו"ב, ולכן אין לו כח להזהר עווד, פי' להמשיך אליו זוהר מצחי' ויסקף שבו סוד העדויות והמוספת כשמו (רמ"ז).

הקליפה, וזהו אחד מהטעמים העיקרים לגורם גלות מזרים שהיה למיקון כולל, ולכן התחיל המיקון מזמן האבות להיוחס שורשי כל נשמות ישראל, ובפרט יעקב שהוא בחי' שבאבות הארץ להטעור יותר מכולם, ומה גם, שהוא היה מתקן עוון דגילוי עריות דלדה"ר, ומיקון ניצוי קרי שלו, אשר על כן ירד תחילה לעומק קליפת לזן הוא בלעם שאחורי הדעת והעלה כוללות י"ב שבטים בצער גדול צניס, וכשזכה להכניסם לארץ חשב שיכול לשב בשלוה מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף, דוקא שה"ס הבטיח שבו תלוי עיקר המיקון, והורד למזרים ששם פרעה האוחז בצחינת הער"ק. ואמנם כך היא המדה בפרטות לכל נשמה ונשמה, לעשות גם היא המיקון הראוי לצחינתה השייכת אליה, כי על כן תשולח ממרום לקבץ נדחיה ולבררם מתוך קליפת נוגה הכלולה מטוב ורע, וזה סוד (איוב ה, ז) אדם לעמל יולד, פי' אם לא היו ניצויות בקליפה שזריך האדם לבררם לא היה לו הכרח להיות נולד ולעבור כמה מדרגות דקטנות דעיבור דיניקה וגדלות שמיד יזכה לנרין וגלותן וכו' והנה להיות שנפש האדם יורדת ממקומה עד העשיה התחתונה לנרות במלאכתה הרי היא כרוכה הנכנס צינר בין החיות להזיל עדרו, ולכן כמה מקטרגין אית וכו', פי' מקטרגין כנגדו לעומת צחינתו (רמ"ז). ו. יש נשמות רבות הבאות בסוד עיבור לסייע את אחרות, ועליהן כתוב (תהלים פח, ו) צמחיס חפשי, להורות שאין עליהן שבד ועול יצ"ר והן קרובות לשכר [ורחוקות לעונש], ועל כן פרט ואמר יש מקטרגין דוקא לנשמה הבאה להתקיים בעולם ולשבת צו שהיא בעלת הגוף הנולד, והיה טעמו דכיון דנפיק בר נש, היינו הילד היוצא בגוף ונפש ששליטת היצר הוא על החומר, ולכן בצאתו לאוירא דעלמא מיד וכו', פי' בצאתו מבטן אמו באותו רגע קודם שיאחזהו בני העולם הוא רואה להקדים ולזכות צו ולהתחבר אליו (רמ"ז). פירושו כי הרשע צחי' קרוי מת והקצ"ה שולח הנשמה בגוף כדי שיעב את דרכיו ויקרא חי (ו"ת) (ג"א). ז. ירמוז לפתח רחם האם כי שם הוא כל חשק אחיזתו מיום צואו על חיה, ולכן אעפ"י שנחש היא נוק' דס"מ נקרא בלשון זכר וזהו מטאור רובץ (רמ"ז). ח. יצר הרע בקטן מעט מולדתו, שהרי הבהמות שאין בהם יצר הרע אלא הטבע החומרי יש בהם דעת הטבע החומרי להשמר מן המקרים המקלקל הטבע וזה מפני שיר הרע מקטרג קיומו והייתו, שזה שאמר לעיל כמה מקטרגין אית ליה לבר נש מיומא דקצ"ה וכו' שאילו קיום הווייתו מקטרגין עליו להשביחו מאדם (אור יקר). ט. קשיא ליה על אמרו שיה"ר מיד מזדמן ומתחבר עם האדם,

תרגום

מזדמן עם האדם, ועל כן הוא "מלך זקן וכסיל". "אשר לא ידע להזהר עוד". לא כתוב להזהיר אלא "להזהר", משום שהוא כסיל, ועליו אמר שלמה עליו השלום, "והכסיל בחושך הולך", שהרי מפסולת החושך הוא בא, ואין לו אור לעולמים.

רבי שמעון אמר, בא וראה, כתוב "טוב ילד מסכן וחכם", מי זה "ילד מסכן", הרי בארוה, ונתבאר שהוא יצר טוב, אבל "טוב ילד", זהו שכתוב "נער הייתי גם זקנת", וזה הוא נער שהוא "ילד מסכן", שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא "נער", משום שיש לו חדוש הלבנה שתמיד מתחדשת, ותמיד הוא ילד מסכן, כמו שאמרנו. "וחכם", משום ששורה בו חכמה. "ממלך זקן", זהו יצר הרע, כמו שנאמר, שהרי מיום שהיה לא יצא מטומאתו לעולמים. "והוא כסיל", שכל דרכיו הם לדרך רעה, והולך ומסטה את בני האדם ולא יודע להזהר, והוא בא עם אדם בעלילות כדי להסיטם מדרך טובה לדרך רעה.

בא וראה, על זה מקדים עם אדם ביום שנולד, כדי שיאמין לו, שהרי כשבא יצר הטוב, לא יכול האדם להאמין לו, ודומה עליו כמעמסה. כדוגמא זו שינוי, מי הוא רשע ערום, זהו מי שמקדים לטעון

ספר הזהר

אזדמן עמיה דבר נש ועל דא איהו מלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד (קהלת ד יג) להזהיר לא כתיב⁶ אלא להזהר בגין דאיהו כסיל⁷ ועליה אמר שלמה ע"ה (קהלת ב יד) והכסיל בחושך הולך דהא⁸ מסוסיא⁹ דחשך קא אתיא ולית ליה נהורא לעלמין:

רבי שמעון אמר תא חזי כתיב (קהלת ד יג) טוב ילד מסכן וחכם¹⁰ מאן ילד מסכן הא אוקמוה ואתמר דאיהו יצר טוב אבל טוב ילד הדא הוא דכתיב (תהלים לו כה) נער הייתי גם זקנתי ודא הוא נער דאיהו ילד¹¹ מסכן דלית ליה מגרמיה כלום ואמאי אקרי נער¹² בגין דאית ליה חדתו דסיהרא¹³ דמתחדשא תדיר | תדיר איהו ילד מסכן כמה דאמרן וחכם בגין דחכמה שריא ביה¹⁴ ממלך זקן דא הוא יצר הרע כמה דאתמר דהא מן יומא דהוה לא נפק מסאבותיה לעלמין ואיהו כסיל דכל ארחוי אינון לארע בישא ואזיל וסטי לבני נשא ולא ידע לאזדהרא¹⁵ ואיהו אתי עם בני נשא בתסקופין¹⁶ בגין לאסטאה לון מארע טבא לארע בישא:

תא חזי על דא אקדים¹⁷ עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה דהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למהימנא ליה ודמי עליה כמטולא כגוונא דא תנינן מאן הוא רשע ערום דא הוא

מאיר הזהר

אשר לא ידע להזהר עמו זהו היצר הרע, שכבר רואה שמפתה א' ואין מועיל לו, מפתה אחר ואין מועיל לו, והורג א' להדבק עם נפשו ואין מועיל לו, שזאת הסוגה שלו כשהורג זדיקים, אולי ידבק בנפשו ועולה עמו, ואח"כ כשרואה שהרג כמה זדיקים ואינו מועיל לו, היה ראוי להזהר עוד, ואינו נוהג, א"כ זקן וכסיל (וזהו הרקיע). פ' שאז היה במשמע להאיר ולהזהיר לאחרים, אלא כתיב להזהר, שאפילו לעצמו לא יוכל להביא הארה (רמ"ו). 3. שחסר לו הדעת ועליו אמר, דעת חסרת מה קימת, דעת דוקא (רמ"ו). 4. ירצה שאעפ"י שמדרגת הקטנות שבקדושה היא מתחננת שממנה נעשה בחינת הכלים לגלות וכוונת אלנו, ומכל מקום ירצה פ' וזהמא הוא לשון ספרדי סוקקא (רמ"ו). 7. כוונת רבי שמעון ללמדנו שורש ומקור של יצר הטוב, וזה נודע כי כל י"ג שנה אין באדם רק בחי נפש, ועל כן שולט בו היצר הרע שהוא מנצח הגבורות מבחי הנוק' שממנה הנפש, וכו' ומדרגתה בכל י' ספירות דעשיה ונה"י דיצירה שכנגד קומת הנוק' הרי י"ג, ואחר כך נכנס בחי דיצירה ששם החלחלה הדוכלא ואז נכנס בו הרוח שהוא מט"ע כי הנפש מסתלפון, והנה יל"ד מסכין בגי' רוח"ת. ואמנם רבי שמעון שכוונתו לפרש שורש היצר הטוב כאמור ירצה גם כן לבאר כל הענין, ולכן אמר כתיב טוב ילד מסכן וחכם, כלומר שיש דעתן בכל התארים. מאן ילד מסכן וכו', כלומר דבר זה כבר אוקמוהו הקדמונים שקיימו כן, ואתמר ציינו למוסכם שהוא היצר הטוב. אבל טוב ילד וכו', וירצה מה שנאמר בזה הוא כך בדרך סתם אבל לא נתפרש סוד הפסוק בפרטו, ויזן בפסוק (תהלים לו, כה) נער הייתי, שאמרנו רז"ל ששר העולם אמרו. והענין יבואר במ"ש באורות חיים [ע"ח שמי"ז פ"א] וגם באדם ישר [ע"ח שמי"ב פ"ב], שיש שתי בחינות של מט"ע וכו' (רמ"ו). 8. כוונת רבי שמעון ללמדנו שורש ומקור של יצר הטוב, וזה נודע כי כל י"ג שנה אין באדם רק בחי נפש, ועל כן שולט בו היצר הרע שהוא מנצח הגבורות מבחי הנוק' שממנה הנפש, וכו' (רמ"ו). 9. אמרו רז"ל ששר העולם אמרו. והענין שיש שתי בחינות של מט"ע, האחת הוא בצריחה שהוא זעיר דבריחה והוא בנה של רחל דאלילות וממנו משתלשל מט"ע דיצירה, וכנגד שתי בחינות אלו אמר, נער הייתי גם זקנתי, וגם פסוק טוב ילד מסכן וחכם, כי

ר"ת של כל אחד מאלו הד' מלות הוא כמנין אדני", כי הוא בנה של השכינה, ואולם נראה שפסוק נער הייתי מדבר כולו במט"ע דבריחה כי בערך היותו זעיר נקרא נער ובחינת היותו בצריחה דמתן אמא נקרא זקן, ח"ש נער הייתי גם זקנתי, פ' הכל בזמן אחד נער חקן, אכן מואר ילד ידבק למט"ע דיצירה (רמ"ו). 10. ירצה אם כן שהוא דל וחלוש שאין לו כלום למה נקרא נער שמורה חוקן וצריחות, תינת גם זקנתי שגרא שידבק בו כי כן הזקן הוא תש כח (רמ"ו). 11. ר"ל שהוא כאמו, שכלל יום היא נקראת נערה שמתחדשת בשפע חדש [ממש] ונבנית תמיד מידי יום ביומו ממה שמקבלת מנעלה. ויש בזה שתי בחינות, האחת התחדשותה מידי חדש בחדשו, והשניה המדיר בכל יום. וכן בנה מדיר איהו ילד, כי תמיד נולד מחדש, אבל אחר כך הוא מסכן כמה דאמרן, שחור ומתמעט כאמו (רמ"ו). 12. זה ינחמו מעובד קושי גדול להקשות, דאם כזכר עד עתה אם כן מי זה ירים ראש להשתלם אחר שכת הקדושה נחלש וגרע, לזה אמר שעולם ועוז שלו הוא מן החכמה שהיא הגוברת על כל הכחות, ומה נמשך שאפילו בחינת התשות כח רב חילו ציורי הרשימו שנשאר בו לעמוד ולהתגבר על משגליו, מפני ששורש בקדושה והוא נכנע לעליון ומושפע ממנו ולא יגרע עינו מהשגיח בו, ולכן גדול כמו תמיד ממלך זקן וכו' (רמ"ו). 13. הכלל העולה כי זהו חידושו של הרשב"י להשמייעו שורשו של היצר הטוב וטעם עמו להקראו ילד, כי מה שאמר רבי חייא ליעיל דהוא ילד מיומין זעירין לא יכון כל כך, שהרי שני אחים אשר האחד קטן מן האחר הלא כאשר יגדל לא יתכן לקראו תמיד ילד מפני שגדול זמן מה אחר הראשון. ויתר על כן השמייעו שאפילו בחיות יצר הטוב מסכן לבד ברשימו מ"מ טוב הוא מן המלך הזקן (רמ"ו). 14. בעלילות ותחבולות ופי' כמטולא כמשה כבד (הרשב"ב) (נ"ח). 15. כל ענין זה הוא להורות שיש כח רב לקדושה להתגבר על ס"ח, שהרי כמו שקדמו הדיין בעולם הכולל כך הוא בעולם הקטן הוא האדם, וכל שכן אחר מטאו של אדה"ר שמד (ד י) לפתח חטאת ריבך, שאז בחי הקטנות והתגברות הגבורות עד י"ג ויבסוד י"ג אוחיות מילוי אלה"ם, ובגי' י"ר, שקטם יצר הוא הרע כמ"ש הכוזב את יצרו (רמ"ו).

וישב

קעט ע"ב²

ספר הוזהר

תרגום

דבריו לפני הדיין טרם יבא חבירו בעלי הדין, כמו שנאמר "צדיק הראשון בריבו" וגו'. כדוגמא זו (הוא נ"א הזה) רשע ערום, כמו שנאמר "והנחש היה ערום", והוא מקדים ושורה עם האדם, בטרם יבא חבירו לשרות עליו, ומשום שהוא מקדים, והנה טוען טענתו עמו, כשבא חבירו שהוא יצר הטוב, מרע את האדם עמו ולא יכול לזקוף ראשו, כאילו הטעין על כתפו כל המשאות של העולם, בגלל אותו רשע ערום שהקדים עמו.

ועל זה אמר שלמה, "וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים", משום שהנה הקדים אחר. ועל כן, כל דיין שמקבל מאדם דבר בטרם יבא חבירו, כאילו קבל עליו תועבה אחרת לאמונה, אלא "ובא רעהו וחקרו", וזה הוא דרך של אדם צדיק. שהרי האדם הצדיק הזה שלא האמין לאותו רשע ערום של יצר הרע בטרם יבא חבירו שהוא יצר הטוב, ומשום זה בני אדם נכשלים לעולם הבא. אבל אותו צדיק שפוחד מרבוננו, כמה רעות סובל בעולם הזה כדי שלא יאמין ולא ישתתף עם אותו יצר הרע, והקדוש ברוך הוא מציל אותו מכולם. זהו שכתוב "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'". לא כתוב רבות רעות לצדיק, אלא צדיק, משום שהקדוש ברוך הוא מרוצה בו, ולכן הקדוש ברוך הוא מרוצה באותו האדם ומציל אותו מן הכל בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי חלקו.

בא וראה כמה רעות עברו עליו על יעקב כדי שלא יתדבק באותו היצר הרע ויתרחק מחלקו, ולכן סבל כמה עונשים וכמה רעות ולא שקט. פתח ואמר, "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז". בא וראה כמה רעות סובלים הצדיקים בעולם הזה, רעות על רעות כאבים על כאבים, כדי לזכות אותם לעולם הבא. יעקב כמה רעות סבל, רעות על רעות תמיד, כמו שנאמר "לא שלותי" בבית לבן, ולא יכולתי להנצל ממנו. "ולא שקטתי" מעשו, מאותו הצער שציער אותי הממונה ההוא שלו, ואחר כך הפחד של עשו. "ולא נחתי" מן דינה ומן שכם. "ויבא רוגז" זה הרוגז והערבוביה של יוסף שהוא קשה מן הכל. ומתוך אהבתו של יעקב אל יוסף שהוא סוד הברית, נכנס למצרים, כי אחר כך כתוב "ואזכור את ברית", שתמצא השכינה (נ"א שמש) שם עמו.

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען".

מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא כמה דאת אמר (משלי יח יז) צדיק הראשון בריבו וגו' כגוונא דא הוא |נ"א האי| רשע ערום כמה דאת אמר (בראשית ג א) והנחש היה ערום והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש עד לא ייתי חבריה לאשראה עליה ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה כד אתי חבריה דאיהו יצר הטוב אבאיש ליה לבר נש בהדיה ולא יכיל לזקפא רישיה כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא בגין ההוא רשע ערום דאקדים עמיה:

ועל דא אמר שלמה (קהלת ט טז) וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים בגין דהא אקדים אחרא ועל דא כל דיינא דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חבריה כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא¹ אלא (משלי שם) ובא רעהו וחקרו ודא הוא ארח דבר נש זכאה דהא בר נש זכאה דא הוא דלא הימין לההוא רשע ערום דיצר הרע עד דייתי חבריה דאיהו יצר טוב ובגין דא בני נשא אינון כשלין לעלמא דאתי אבל ההוא זכאה דאיהו דחיל למאריה כמה בישין סביל בהאי עלמא בגין דלא יהימן ולא ישתתף בההוא יצר הרע וקב"ה שזיב ליה מכלהו הדא הוא דכתיב (תהלים לד כ) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהו"ה רבות רעות לצדיק לא כתיב אלא² צדיק בגין דקב"ה אתרעי ביה ובגין כך קב"ה אתרעי בההוא בר נש ושזיב ליה מכלא בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאה חולקיה:

תא חזי כמה בישין עברו עליה דיעקב בגין דלא יתדבק בההוא יצר הרע ויתרחק מחולקיה ובגין כך סביל כמה עונשין כמה בישין ולא שקיט פתח ואמר (איוב ג כו) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז תא חזי כמה בישין סבלין צדיקא בהאי עלמא בישין על בישין כאבין על כאבין בגין למזכי לון לעלמא דאתי יעקב כמה סביל בישין על בישין תדיר כמה דאת אמר לא שלותי בכיתא דלבן ולא יכילנא לאשתזבא מניה ולא שקטתי מעשו מההוא צערא דצער לי ההוא ממנא דיליה ולבתר דחילו דעשו ולא נחתי מן דינה ומן שכם ויבא רגז דא רוגזא וערבוביא דיוסף דאיהו קשיא מכלהו מגו רחימותא דיעקב לגבי דיוסף |דאיהו| (ואיהו) רזא דברית³ עאל במצרים בגין דלבתר כתיב (שמות ו ה) ואזכור את בריתי לאשתכחא שכינתא |נ"א שמש| תמן בהדיה:

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (בראשית לו א)

מאיר הוזהר

מהבינה ואמנס שם א"ל הוא צחקד כמו"ש חקד אל כל היום והנה ה"ח הם ה"פ אל שהם גימ' קי"ה וע"ה עולה קי"ו כמנין יוסף, ולכן יוסף ציטוד והנה יוסף גימ' ג"פ צ"ן והיינו שש במלכות התעוררות מ"ן לקבל גר"ן מהזכר וכנגדן הם ג"פ שם צ"ן וכבר ידעת כי שם צ"ן הוא התעוררות מ"ן גם ע"א כי הם ג"ח וג"ג שכולל היסוד שהם ו' הויות גימ' יוסף (זהו הרקיע).

יג. פי' שמקבל עבודה וזה לאמונתו, והטעם שדאי לא ידיו דק, ידוע שכל משפט מעוקל הוא מנד החינויים (רמ"ו). יד. ה"פ דאי אמר לנדיק משמע שמעיקים לנדיק וא"כ מה זה דמסיים ומכולם יצילנו שלא יבואו לו"א רבות רעות צדיק דמנד ענמו יש לו רעות וזכר ללמוס ולכבוש הי"ה ר' והקב"ה מנילו ממנו (א"מ) (נ"א). 10. יוסף הוא צסוד היסוד, והנה היסוד יש בו ה"ח הנימן

תרגום

רבי יוסי פתח, "הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק". "הצדיק אבד", בזמן שהקדוש ברוך הוא משגיח בעולם ואין העולם כראוי, ומזדמן הדין לשרות על העולם, אז הקדוש ברוך הוא נוטל את הצדיק שנמצא ביניהם כדי שישרה הדין על כל האחרים, ולא ימצא מי שיגן עליהם. שהרי כל זמן שהצדיק שורה בעולם, הדין לא יכול לשלוט על העולם. מנין לנו, ממש, שכתוב "ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו" וגו'. ולכן הקדוש ברוך הוא נוטל את הצדיק מביניהם ומעלה אותו מן העולם, ואז נפרע וגובה את שלו. סוף הפסוק "כי מפני הרעה נאסף הצדיק", בטרם תבא הרעה לשלוט על העולם נאסף הצדיק. (ד"א "כי מפני הרעה נאסף", טרם תשלוט הרעה בעולם). דבר אחר, "כי מפני הרעה", זה יצר הרע.

בא וראה, יעקב היה שלימות האבות, והוא עומד להתקיים בגלות, אבל מתוך שהוא צדיק, התעכב הדין שלא ישלוט בעולם, שהרי כל ימי יעקב לא שרה הדין על העולם והרעב התבטל. וכמו כן בימי יוסף, שהוא דמות אביו, (כיון שהוא מת מיד) לא שרתה הגלות (הדין על העולם), משום שהוא הגן עליהם כל ימיו. כיון שהוא מת, מיד שרתה עליהם הגלות, כמו שנאמר "וימת יוסף" וגו', וסמוך לו "הבה נתחכמה לו". וכתוב "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים" וגו'. כדוגמא זו בכל מקום ששרוי צדיק (על בעולם, שבבילוי הקדוש ברוך הוא יגן על העולם, וכל זמן שהוא קיים, הדין לא שורה על העולם, והנה נתבאר.

ספר הזהר

רבי יוסי פתח (ישעיה נז א) הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק אבד בזמנא דקב"ה אשגח בעלמא⁶ ולא הוי עלמא כדקא יאות ואזדמן דינא לשרייתא על עלמא כדין קודשא בריך הוא⁷ נטיל זכאה דאשתכח בינייהו⁸ בגין דישרי דינא על כלהו אחרנין ולא ישתכח מאן דיגין עלייהו דהא כל זמנא דזכאה שארי בעלמא דינא לא יכיל לשלטאה על עלמא מנלן ממשה⁹ דכתיב (תהלים קו כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו וגו' ובגין כך קודשא בריך הוא נטיל לזכאה מבינייהו וסליק ליה מעלמא וכדין אתפרע וגבי דיליה סופיה דקרא כי מפני הרעה נאסף הצדיק עד דלא ייתי רעה לשלטאה על עלמא נאסף הצדיק כי מפני הרעה נאסף עד לא ישלוט הרעה בעלמא [דבר אחר] כי מפני הרעה דא יצר הרע:

תא חזי יעקב שלימו דאבהן הוה ואיהו קאים לקיימא בגלותא אבל מגו דאיהו צדיק אתעכב דינא דלא שלטא בעלמא דהא כל יומי דיעקב לא שרא דינא על עלמא וכפנא אתבטלת [ואוף הכי] ביומוי דיוסף דאיהו דיוקנא דאבוי (כיון דאיהו מית מיד שרא דינא על עלמא) [לא שרא גלותא] בגין דאיהו אגין עלייהו כל יומיו כיון דאיהו מת מיד שרא עלייהו גלותא כמה דאת אמר (שמות א ו) וימת יוסף וגו' וסמך ליה (שם י) הבה נתחכמה לו וכתוב (שם יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו' כגוונא דא בכל אתר | דשריא זכאה (על) בעלמא | (דשרא זכאה על עלמא) בגיניה קודשא בריך הוא יגין על עלמא וכל זמנא דאיהו קיים דינא לא שריא על עלמא והא אתמר:

מאיר הזהר

תפילומו ממשיך שפע תמיד ומחלש כח החיטויים שלא יוכלו לשלוט בעולם וצוה העוונות הולכים ומתרבים ותסחכן הנשמה, ולכן נוח לה שתשלוט מדת הדין ליסר העולם ולהחם פשע, וזה כאשר יסתלק הצדיק המגין, אבל מיירי בצדיק שאין לו כח להוכיחם וזהו דאשתכח בינייהו, פי' מוצלע צדיק שאינו להם לראש אלא נחשב צדיקם כאחד מהם, דמרחמי ליה בני מתא מפני שאינו מוכיחם (רמ"ו).
ד. ראה זו היא להודיע כח הצדיק, וזה נלמוד בדבר הדרכות, כי ודאי מי לנו גדול מנשה ומי יערוך אליו ואיך ילמוד ממנו לשאר צדיקים שאינם כערכו, אלא הלימוד הוא כסדר הדרכות, וזה כי שם היה העוון היומר תמור שצמורה וכבר יצאה הגזירה, (תהלים קו, כג) ויאמר להשמידם, ובכל זאת גדל כחו דמשה לעמוד בפני מדת הדין. ועוד עדיף חיליה לשלם יהיה נסלק מהעולם מפני שלא היה ממדרגת הצדיק דקיימין ציה דאשתכח בינייהו, שהרי הוא היה לראש ולא נבלע צדיקם, וגם שהוא היה צעל אורו הדור ושורש להם, שאם יסתלק מן העולם מה יהיה עליהם, והוא היה נבחר ומשולם מאת השי"ת והיה בחירו צדור וטוב לגמרי. וצוה נבוא לציאור הפסוק ויאמר להשמידם וגו', ידוע שיש שלש בחינות בעולמות וכנגדן נשמות קטנות ייקה וגדלות, הקטנות הוא ד' שמות אלקיים העולים שמ"ד, ולכן הכפירה צמורת משה בר מין נקרא שמד, מפני שזה מתגבר כח הגבורות הקשות דקטנות, ועם הטולל גי' אלהיים אחרים שהוא כח השמ"ד

א. יש שמי מדות להנהגת העולם, אחת לאומות העולם שהוא דחילויות ומוכרח לחיות העולם, והשנייה דפנימיות לישראל להשלמת ומיקון הנשמות. ואמנם הראשונה היא של העצ"ע גי' אלקיים ואינה מתייחסת להשגחה הפרטית, ונקראת הסתרת פנים, שכן הפנימיות מסתלק. וכשהעולם מתנהג צד, אין העוונות פוגמים כל כך בנקל, וזה שאמרו רז"ל בפסוק (איכה א ח) טעא טעאה ירושלים, אומות העולם אין טעאם טעא, ולכן אריכות אפים נוהגת עד כי (ו ה) רצה רעת האדם, וכמו שהיה צומנו של מצול דאתמלי קסטא דלהון וכנוכר צריש פרשת נח, ואז אוצדין מהעוה"ז ומהעוה"ב כי כלתה צהם הרעה. אבל לשל ישראל שהנהגתם היא בפנימיות, לכן פגימתם בנקל ועונשם הוא הסתלקות הפנימיות כמד"א (דברים לא יז) והסתרת פני וגו' ומנאזהו וגו', ולכן אין השי"ת ממתיין להם עד שתתמלא סאתם, אלא מקדים ליקרם שצוה כלים החיטויים, על דרך שאמרו רז"ל שצנהנוט צאים הקטגוריים שנעשו מהעוונות ומיקררים הנשמה וכלים ואוצדים, הגינה כלל וכו', וצוה תצין דיוק רבי יוסי, צומנא דקב"ה אשגח בעלמא, שהוא בפנימיות המיוחס להשגחתו הפרטית ולא הוי עלמא כדקא יאות, דהיינו שאינו צמיקונו שהטוב ירצה על הרע שהתקדים ימתקו את הגבורות, אלא שגבורות מתחזקות וממילא הקליפות עולות (אחורי) [מחורי מערתם] (רמ"ו).
ב. צמדת חסדו והשגחתו (רמ"ו).
ג. כי עודנו יחד מימד ייחודים וצבונות

וישב

קפ ע"א²

ספר הוזהר

תרגום

בא וראה, "וישב יעקב בארץ מגורי אביו", מה זה "מגורי אביו", כמו שנאמר "מגור מסביב", שכל ימיו היה פוחד והיה בפחד. "וישב יעקב בארץ מגורי אביו". רבי אלעזר אמר, שהתקשר וישב באותו מקום שנאחז בחושך. "ארץ מגורי אביו" דוקא, בארץ כנען נקשר המקום למקומו. "מגורי אביו", זה הדין הקשה. "בארץ מגורי אביו", כמו שנאמר אותו הדין הרפה, שהיא הארץ שנאחזה מן הדין הקשה, ובו התיישב יעקב ונאחז בו (ואותה ארץ היא האספקלריה שאינה מאירה).

"אלה תולדות יעקב יוסף" וגו'. אחר שהתיישב יוסף עם יעקב והזדווג השמש עם הלבנה, אז התחיל לעשות תולדות. ומי הוא שעושה תולדות, חזר ואמר יוסף. שהרי אותו נהר ששופע ויוצא הוא עושה תולדות, משום שאין מימיו פוסקים לעולמים, והוא עושה תולדות בארץ הזו וממנו יוצאים תולדות לעולם. שהרי השמש, אף על גב שהתקרב ללבנה, לא עושה פירות, רק אותה הדרגה שנקראת צדיק, ויוסף הוא הדרגה של יעקב לעשות פירות ולהוציא תולדות לעולם, ולכן כתוב "אלה תולדות יעקב יוסף". "אלה תולדות יעקב יוסף", כל מי שהיה מסתכל בדמות יוסף, היה אומר שזו היא דמות יעקב.

בא וראה שבכל בני יעקב לא כתוב אלה תולדות יעקב ראובן, פרט ליוסף, שדמותו דומה לדמות אביו. "בן שבע עשרה שנה". אמר רבי אבא, רמז לו הקדוש ברוך הוא, שהנה כשנאבד ממנו יוסף היה בן שבע עשרה שנים, וכל אותם ימים שנשארו שלא ראה את יוסף, היה בוכה על אותם שבע עשרה השנים, וכמו שהיה בוכה עליו, הקדוש ברוך הוא נתן לו שבע עשרה שנים אחרות שהתקיים בארץ מצרים בשמחה ובכבוד ובשלמות הכל. שבנו יוסף היה מלך, וכל בניו היו לפניו. ואותן שבע עשרה שנים היו חיים אצלו, ולכן בן שבע עשרה שנה הוא היה כשנאבד ממנו.

רבי חייא פתח ואמר, "לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול כי פעל

תא חזי וישב יעקב בארץ מגורי אביו (בראשית לו א) מאי מגורי אביו כמה דאת אמר (ירמיה ו כה) מגור מסביב דכל יומיו הוה דחיל והוה בדחילו וישב יעקב בארץ מגורי אביו רבי אלעזר אמר דאתקשר ויתב בההוא אתר דאתאחיד בחשך ארץ² מגורי אביו דייקא בארץ כנען¹ אתקשר אתרא באתריה מגורי אביו דא דינא קשיא בארץ מגורי אביו כמה דאתמר ההוא דינא רפיא דאיהי ארץ דאתאחיד מן דינא קשיא וביה אתישב יעקב ואתאחיד ביה (וההיא ארץ איהי אספקלריא דלא נהרא):

אלה תולדות יעקב יוסף וגו' (בראשית לו ב) בתר דאתישב יוסף ביעקב ואזדווג שמשא בסיהרא כרין שרא למעבד תולדות ומאן איהו דעביד תולדות אהדר ואמר יוסף דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק איהו עביד תולדות בגין דלא פסקין מימיו לעלמין ואיהו עביד תולדות בהאי ארץ ומניה נפקין תולדות לעלמא דהא שמשא אף על גב דאתקרב בסיהרא לא עביד איבין בר ההוא דרגא דאקרי צדי"ק ויוסף איהו דרגא דיעקב למעבד איבין ולאפקא תולדין לעלמא ובגין כך כתיב אלה תולדות יעקב יוסף אלה תולדות יעקב יוסף כל מאן דהוה מסתכל בדיוקנא דיוסף הוה אמר דדא הוא דיוקנא דיעקב:

תא חזי דבכלהו בני יעקב לא כתיב אלה תולדות יעקב ראובן בר יוסף דדיוקניה דמי לדיוקנא דאבוי בן שבע עשרה שנה אמר רבי אבא רמז ליה קודשא בריך הוא דהא כד אתאביד מניה יוסף בן שבע עשרה שנים הוה וכל אינון יומין דאשתארו דלא חמא ליה ליוסף הוה בכי אינון שבע עשרה שנים וכמה דהוה בכי עליה קודשא בריך הוא יהב ליה שבע עשרה שנים אחרנין דאתקיים בארעא דמצרים בחדו וביקרא ובשלימו דכלא בריה יוסף הוה מלכא וכל בנוי קמיה הוה אינון שבע עשרה שנים הוה חיינ לגביה ובגין כך בן שבע עשרה שנים הוה איהו כד אתאביד מניה:

רבי חייא פתח ואמר (איוב לד י) לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול כי פעל

מאיר הוזהר

נלמוד בהדרגה כאמור. ובגין כך קצ"ה נטיל וכו', פי' שלוקחו מזנייהם עשושה שצמחו ישכחו אותו, וגם סליק ליה מעלמא, שהצדיק יסלק עלמנו מהזכיר אותם אחר מותו ולא יתפלל עליהם כדרך שהצדיקים המתים מתפללים על החיים (רמ"ז). ה. פי' מדת המ' המקושרת צדיני ופחד אציו פירוש שנתייחד הת"מ עם המ' דהיינו יעקב צאריך המקושרת במגורי אציו גבו צאריך כנען שהיא ארץ ישראל כנגד הארץ העליונה ו"ש אתקשר אתרא באתריה (נ"א). ו. צאריך כנען נמתק בהגהות הגר"א. ז. דגוף וצריח תשצין חד ו"ש אלה תולדות יעקב יוסף שיעקב הוא יוסף. ז"ח (נ"א). ח. על (נוסף צפ"ו).

הגוזר בהם. והצמיחה השניה היא הו"ה ולק"י היא היניקה, וגם סודה שם מש"ה שהוא אלהים יודין והו"ה של אלפין. והשלישית דגולות פק"ד קס"א או שם מ"ה כולו סגול. והנה כאשר עשו אלהים אחרים נחשור שמ"ד והיינו ויאמר להשמידם, אכל משה צמיר, פי' לא מצמינת יניקה שגם זה יש עירוב גבורה אלא צמינה המבוררת והמזבחרת. עמד בצרף לפניו, דכתיב ביה (שמות לב, יא) ויחל משה את פני ה' אלהיו, פי' פנימיות של היניקה שהוא ה' אלק"י, המשין והוריד עד שחל ושרה שם צאוחו פרץ שפרצה הקליפה לכנס לפניו, צאופן שמוה נדע עו"ם כח הצדיק אפילו צומן זעם גדול כאוחו של זמן העגל שממנו

תרגום

אדם ישלם לו וכארה איש ימצאנו". בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה אותו על הדין, ועל הדין התקיים, וכל המעשים של העולם הם עומדים בדין חוץ משל הקדוש ברוך הוא, כדי לקיים את העולם שלא יאבד. פרש עליו רחמים, ואותם הרחמים מעכבים את הדין שלא יכלה את העולם, ועל הרחמים מתנהג העולם ומתקיים בשבילם.

ואם תאמר שהקדוש ברוך הוא עושה דין באדם בלי דין, הרי נאמר, שכאשר הדין שורה על האדם כשהוא צדיק, משום אהבתו של הקדוש ברוך הוא אליו היא, כמו שנתבאר, שהרי הקדוש ברוך הוא מרחם עליו באהבה לקרב אותו אליו, משבר את הגוף כדי להשליט את הנשמה, ואז מתקרב האדם אליו באהבה כראוי, והנשמה שולטת והגוף נחלש. וצריך גוף חלש ונפש חזקה שמתגברת בחוזק, ואז הוא אהוב של הקדוש ברוך הוא, כמו שאמרו החברים, נותן הקדוש ברוך הוא לצדיק צער בעולם הזה כדי לזכות אותו לעולם הבא.

וכאשר הנשמה חלשה וגוף חזק, הוא שונאו של הקדוש ברוך הוא, שאינו מרוצה בו, ולא נותן לו צער בעולם הזה, אלא דרכו מתוקנות והוא בשלמות יתרה, משום שאם עושה צדקה או חסד, הקדוש ברוך הוא משלם לו את שכרו בעולם הזה, ולא יהיה לו חלק בעולם ההוא. וזהו שתרגם אונקלוס "ומשלם לשונאיו" וגו', משלם לשונאיו טובות שהם וכו' (הוא). ולכן אותו צדיק שנשבר תמיד הוא אהוב של הקדוש ברוך הוא. והדברים הללו כשבדק, ולא מצא חטא בידו שנוענש עליו.

ספר הזהר

אדם ישלם לו וכארה איש ימצאנו תא חזי כד ברא קב"ה עלמא עבד ליה על דינא^א ועל דינא אתקיים^ב וכל עובדין דעלמא אינון קיימין בדינא בר דקב"ה בגינן לקיימא עלמא ולא יתאביד פריש עליה רחמי ואינון רחמי מעכב לדינא^א דלא ישתצי עלמא ועל רחמי אתנהיג עלמא ואתקיים בגיניה^ב:

ואי תימא דקודשא בריך הוא עביד דינא כבר נש בלא דינא הא אתמר דכד דינא שריא עליה דבר נש כד איהו זכאה בגין רחמותא דקב"ה ביה איהו^א כמה דאתמר דהא קב"ה רחים עליה ברחימו לקרבא ליה לגביה מתבר גופא בגין לשלטאה נשמתא וכדין אתקריב בר נש לגביה ברחימו כדקא יאות ונשמתא שלטא וגופא אתחלש ובעיא גופא חלשא ונפשא תקיפא דאתתקף בתקיפו וכדין איהו רחימא דקב"ה כמה דאמרו חברייא ירב קב"ה לצדיק צערא בעלמא דין בגין למזכי ליה לעלמא דאתי:

וכד נשמתא חלשא וגופא תקיפא איהו שנאיה דקב"ה דלא אתרעי ביה לא יהיב ליה צערא בהאי עלמא אלא אורחוי מתתקנן והוא בשלימו יתיר בגין דאי עבד צדקה^א או טיבו קב"ה משלם ליה אגריה בהאי עלמא ולא יהוי ליה חולק בההוא עלמא ודא הוא דתרגם אונקלוס (דברים ז י) ומשלם לשונאיו וגו' ומשלם לשנאוהי טבוון דאינון וגו' [נ"א איהו] ובגין כך [ההוא] (איהו) זכאה דאתבר תדיר איהו רחימא דקב"ה והני מלי כד בדק ולא אשכח חובא^ב בידיה דאתענש עליה:

מאיר הזהר

דצ"ן דעשיה וכל שכן הגוף שהוא בתחית העשיה, ולכן הם מונעים את הנשמה שלא חוכל להדבק בפנימיות, ולכן כמו שהגזירות הקדושות מכניעות את הקליפות כך מכניעות את החומר. ויתר על כן זמנה דקיימא לן שאחת מסגולות הדין הוא להעלות התחתון לעליון, ואז צודאי שמשמנה מדת התחתון להיות יותר רוחנית כדי שחולל לעלות, כמו כן בסגולת היסודין שמכניעין החומר העכור משמנה עכירותו לגשם יותר דק, וכוכר צמעה משה רבנו ע"ה שנצטרך לק"כ תעניותיו העלומות להתעלות עד פנימיות זינה דבריאה שלמטה ממנה מתחילים הק"כ צירופי אלק"ס, דהיינו מו"א דבריאה ולמטה. ונמצאו שתי צמיות צמועלת יסורי הדיק, האחת צירוף חיוני החומר שלא ימנע הנשמה להיות מוכנת לקבל אור העליון בלי מסך העכירות הגשמי, ו"ש דהא קב"ה רחים וכו' לקרבא וכו', ירצה כדי שיוכל להקרב ליוצרו (שהוא) [שיהא] מוכן לכך משבר כחות הגוף כדי שמשלט הנשמה ותתקבל לקיבול אור העליון המושפע עליה. "מתבר גופא", ששתי סגולות לדין, האחד הפרשת הסוגים. והשני, התעלות הרוחני הצרף להדביקו בצרשו, וכנגד זה אמר "וכדין אתקרב וכו'" (רמ"ז). **ט.** שמכין להצירא גופו ולא חס על נפשו לכן השפע שממשך מלמעלה הוא מן החלומות ומתעבה להללח גופו ואין צו רוחניות לחלק נפשו. רמ"ז כ"י. צוה יתא דהקב"ה משלם שכר מזאת הרשע צעוה"ו והו"ל לרחם שיהיה לעוה"צ דכיון דהשפע אין צו רוחניות מוכרח לשלם צעוה"ו ועמ"ש מו"ה [בתס"ל] (כתמ"ל) (מא"י) (נ"א). **פ.** הוא מ"ש רז"ל (בכרות &), בדק ולא מצא יסודין של אהבה הן (רמ"ז).

א. הוא ראשית הבריאה שיהיה בגזירות שזהם ניתנה מדה לעולמות (רמ"ז). **ב.** הוא מה שאמרו רז"ל שהעולם קיים על הדין, דהיינו שכללות עלם העולם מתקיים באותה מדה שנתנה לו, וכמו כן שלל הנמצאים מתקיימים בשלהם, ואפשר לומר שלכן שם אלקיס הוא בגשון רבים, להורות חילוקי ריבוי המדות שנתן הדין צין לכללות כל עולם ועולם צין לפרטות כל צריה וצריה (רמ"ז). כי כן כל מעשה צראשית נעשה בל"צ אלקיס (ו"ח) (נ"א). **ג.** איתא בדברי הרב זלה"ה שבתחילת הוית העולמות כשהיו שולטות הגזירות דהיינו בעולם התוהו, היתה צמיתה יראה, צין העלולים דהיינו יראה מהדבק התחתון לעליון וזוהי יראה רוממות, צין יראה לעליון להמייחד עם התחתון וזו היא כעין יראה העונש, ועל סוד זה תמצא בפקודין דפרשת צראשית שמקדים מצות יראה לשל אהבה, אבל אחר כך הופיעה (הארה) [האהבה] באור החסדים ונעשו הפרופים ולצושין דיקר לכסות האור ונתקנו העולמות ולא נאבדו, שאלמלא התיקון היו העולמות נאבדים לגמרי (רמ"ז). **ד.** זהו ציסוס הגזירות הנעשה בכח התורה ומעשים טובים, ושהאור הפנימי מבסס את הכלים ואת החיותיות (רמ"ז). **ה.** ירצה שהמשך הנהגת העולם הוא בשפע אור הרחמים אבל יש צורך צדין לתת קצבה לשפע, וזהו בגיניה, הוא הדין ובסוד מכלין דרחמי (רמ"ז). **ו.** פי' אם תאמר שעוד הדין החוק נוהג, שהרי מצינו צדיק ורע לו והצדיקים מעוניים ציסורים (רמ"ז). **ז.** ירצה לדבר זה פועל החסד שעל כן נקראו יסודין של אהבה. והענין שידוע שהחומר הוא מהחיותיות ומצמית הכלים שכולם דין ובפרט כלים

וישב

קפ ע"ב²

ספר הזוהר

תרגום

כאן יש להסתכל בכמה צדדים, אחד, שהנה ראינו שאין השכינה שורה במקום עצוב, אלא במקום שיש בו שמחה. אם אין בו שמחה, אין שכינה שורה באותו מקום, כמו שנאמר "ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו (יד ה') רוח אלקים". שהרי ודאי ששכינה לא שורה במקום עצוב. מנין לנו, מיעקב, שמשום שהיה עצוב על יוסף הסתלקה ממנו שכינה. כיון שבאה לו השמחה על בשורת יוסף, מיד "ותחי רוח יעקב אביהם".

כאן בצדיק הזה שנשבר, כיון שהוא חלש ונשבר במכאובים, איפה השמחה, שהרי הוא בעצב ואין עמו שמחה בכלל. ואחד, שהנה ראינו כמה אהובים היו צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא ולא נשברו בחלאים ולא במכאובים, ולא נחלש גופם לעולמים, למה לא אלה כאלה, שאלה נשברו, ואלה עומדים בגופם כראוי.

ואם תאמר שהנה אלה שעמדו בקיום כראוי משום שהם צדיקים בני צדיקים הם, כמו שבארוהו, ואלו האחרים צדיקים ולא בני צדיקים, הנה ראינו צדיקים בני צדיקים, שהנה אביו של זה צדיק בן צדיק, והוא צדיק, למה נשבר גופו במכאובים וכל ימיו בצער. אלא כאן הוא סוד, שהנה כל מעשי הקדוש ברוך הוא באמת וצדק, "כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו". מצאנו בספרי הראשונים סוד אחד, ואצלו סוד אחר, אחד שהוא שנים, שהרי יש לפעמים שהלבנה בחיסרון ושורה בדין ואין השמש נמצאת אצלה, ובכל זמן ובכל שעה יש לה להוציא נשמות לבני אדם כמו שלקטה בראשונה, ומוציאה אותם כעת בזמן שהיא עומדת בדין.

ומי שלוקח אותה באותו זמן, יהיה תמיד בחיסרון, והעוני הולך אליו, ונשבר תמיד בדין כל ימי האדם, בין חייב בין זכאי, רק שתפלה מבטלת את כל גזרי הדינים, ויכול לסלקם בתפלה. ואותו הזמן שאותה הדרגה עומדת בשלמות, ואותו נהר ששופע ויוצא משתמש בה, אז אותה הנשמה שיצאה ונדבקה בו באותו האדם, אותו האדם מושלם בכל, בעושר, בבנים ובשלמות הגוף. והכל משום

הכא אית לאסתכלא בכמה סטרין חד דהא חמינן דשכינתא לא שריא באתר עציבו אלא באתר דאית ביה חדוה אי חדוה לית ביה לא שריא שכינתא בההוא אתר כמה דאת אמר (מ"ב ג טו) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים' דהא שכינתא ודאי לא שריא באתר עציבו מנלן מיעקב דבגין דהוה עציב עליה דיוסף אסתלקת שכינתא מניה כיון דאתא ליה חדוה דבשורה דיוסף מיד (בראשית מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם:

הכא בהאי זכאה דאתבר כיון דאיהו חלשא ואתבר במכאובין אן הוא חדוה דהא איהו בעציבו ולית עמיה חדוה כלל וחד דהא חמינן¹ כמה רחמינן הוה צדיקאי קמי קודשא בריך הוא ולא אתברו במרעין ולא במכאובין ולא אתחלש גופא דלהון לעלמין אמאי לאו אלין כאלין דאלין אתברו ואלין קיימי בגופייהו כדקא יאות:

וא"ת דהא אלין דקיימו בקיומא כדקא יאות בגין דאינון צדיקי בני צדיקי² אינהו כמה דאוקמוה ואלין אחרנין צדיקי ולא בני צדיקי הא קא חמינן צדיקי בני צדיקי דהא אבוי דדין זכאה בר זכאה ואיהו זכאה אמאי אתבר גופיה במכאובין וכל יומיו בצערא אלא הכא רזא איהו דהא כל עוברוי דקב"ה בקשוט וזכו (איוב לד י) כי פועל אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו אשכחנא בספרי קדמאי רזא חדא ולגביה רזא אחרא חד דאיהו תרינ³ דהא אית זמנינ⁴ דסיהרא איהי בפגימו ושריא בדינא ושמשא לא אשתכח גבה ובכל זמנא ובכל שעתא אית לה⁵ לאפקא נשמתין בבני נשא כמה דלקטא בקדמיתא⁶ ואפיקת לון השתא בזמנא דאיהי קיימא בדינא:

האי מאן דנקיט לה בההוא זמנא ליהוי תדיר בגרעותא ומסכנותא אזלא לגביה ואתבר תדיר בדינא כל יומיו דבר נש בין חייבא בין זכאה⁷ בר דצלוחתא בטיל כל גזרי דינין ויכיל לסלקא בצלוחתא וההוא זמנא דקיימא ההוא דרגא בשלימו וההוא נהר דנגיד ונפיק אשתמש בה כדין ההוא נשמתא דנפקת ואתדבכת ביה בההוא בר נש ההוא בר נש אשתלים בכלא בעותרא בבנין בשלימו דגופא וכלא בגין

מאיר הזוהר

¹ ו"ש ושירא דנינא (נ"ה). ² עו. שזכל יוס ארו"ל אלף וולדים ואלף מתים (נ"ה). ³ עו. ירנה שהנשמות מתעכבות בפנימיות המ' יב"ח כנ' זוהר ו"ש צדמיתא (נ"ה). ⁴ עו. כלומר ו"ת הרי הלל ור"ע וכיוצא שהיו עניים ואח"כ העשירו ואם ילאו צעת פגימו יוספמו לעולם ואם צעת שלימו יושלמו לעולם ל"א דראוים היו שיופמו לעולם אצל ע"י תפלתם בטלו כל גזרי דינין ויכולין לסלקא. ז"ח (נ"ה).

⁵ לשון הפסוק: יד יהו"ה. יל. ולמה לא ישוה ה' את המדות בכל הצדיקים (רמ"ז). ⁶ יב. ולהיות שגולד גופם צדושה וגולד צדושה זה יועיל להם לחזק נשמתם ולזכך חומרם (רמ"ז). ⁷ יג. נראה דר"ל מד הוא מ"ש זמנין דסיהרא קיימא בפגימו, ומרין הוא הנמשך מהולדת הזנים באותו זמן (רמ"ז). יד. היינו מדת המ' שפגמה מלד מעשה הרע שנתחמתוים שמתקלקלים הנשמות המשפיעות מהשמש אל הירח ומתמלאת מדין הגבורה

תרגום

אותו המזל ששופע ויוצא ומתחבר באותה הדרגה להשתלם בו ולהתברך ממנו, ועל כן הכל תלוי במזל. ועל כן שנינו, בניס, חיים ומזונות, תלויים לא בזכות אלא במזל. שהרי בזכות אינו אלא עד שמתמלאת ומאירה מן המזל. ולכן כל אותם שנשברו בעולם הזה, והם צדיקי אמת, כולם נשברים בעולם הזה ונדונים בדין. למה, משום שאותה הנפש גרמה להם, ועל כן חס עליהם הקדוש ברוך הוא לעולם הבא.

רבי אלעזר אמר, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הוא בדין, כדי לטהר אותה הנפש להביא אותה לעולם הבא, (ולכן כל מעשיו של הקדוש ברוך הוא נ"א משום שכל מעשיו הקדוש ברוך הוא) הם בדין ואמת, וכדי להעביר ממנו אותה זוהמא שקבלה בעולם הזה, ועל כן נשבר אותו הגוף ונטהרת הנפש, ולכן הקדוש ברוך הוא עושה לאותו הצדיק שיסבול יסורים ומכאובים בעולם הזה, ויתנקה מן הכל ויזכה לחיי עולם. ועל כן כתוב "ה' צדיק יבחן", ודאי, והנה נתבאר.

רבי שמעון פתח, "אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני ה' מקדשו". "אך אל הפרוכת לא יבא", בא וראה, באותה שעה שאותו הנהר ששופע ויוצא, מוציא כל אותן הנשמות והנקבה מתעברת, כולם עומדים בפנים בבית לפנים, לפני תואר הבית.

וכשהלבנה נפגמת באותו צד של הנחש הרע, אז כל אותן נשמות שיוצאות, אף על גב שכולן טהורות וכולן קדושות, הואיל ויצאו בפגם, בכל אותם מקומות שהגיעו אותן הנשמות, כולם נשברו ונפגמו בכמה [מיני] צער וכמה כאבים, ואלו

ספר הזהר

ההוא מזל דנגיד ונפיק ואתחבר בההוא דרגא לאשתלמא ביה ולא תברכא מניה ועל דא כלא במזל תליא מלתא ועל דא תנינן בני חיי ומזוני² לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזל תליא מלתא³ דהא בזכותא לאו איהו אלא עד דאתמליא ואתנהיר מן מזל ובגין כך כל אינון דאתברו בהאי עלמא ואינון זכאי קשוט כלהו אתברו בהאי עלמא ואתדנו בדינא מאי טעמא בגין דההיא נפשא גרמא להו ועל דא חיים עלייהו קב"ה לעלמא דאתי:

רבי אלעזר אמר⁴ כל מה דעביד קב"ה בדינא איהו בגין לדכאה לההיא נפשא לאייתאה לה לעלמא דאתי (ובגין כך קב"ה כל עובדיו) [נ"א בגין דכל עובדיו דקב"ה] אינון בדינא וקשוט ובגין לאעברא מניה ההוא וזהמא דקבילת בהאי עלמא ועל דא אתבר ההוא גופא ואתדכיא נפשא ובגין כך קב"ה עביד לההוא זכאה דיסבול יסורין ומכאובין בהאי עלמא ויתנקי מכלא ויזכה לחיי עלמא ועל דא כתיב (תהלים יא ה) יהו"ה צדיק יבחן ודאי והא אתמר:

רבי שמעון פתח⁵ (ויקרא כא כג) אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יהו"ה מקדשו אך אל הפרוכת לא יבא תא חזי בההיא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק⁶ אפיק כל אינון נשמתין ואתעברת נוקבא כלהו קיימין לגו בקורטא דלגו⁷ בסיטו⁸ קורטא:

וכך סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא כדין כל אינון נשמתין דנפקין אף על גב דכלהו דכייין וכלהו קדישין הואיל ונפקו בפגמיהו בכל אינון אתרי דמטו אינון נשמתין כלהו אתברו ואתפגמיהו בכמה צערין בכמה כאבין ואלין אינון (נשמתין

מאיר הזהר

וכו' ובגין לאעברא מניה ההוא וזהמא דקבילת בהאי עלמא דהיינו מה שעשה בגלגול ראשון ולכן נתיישר אפילו יהיה לדין בן דיק (מ"מ). ה. ס"ל כספרי קדמאי [שהעיקר הוא מי שבאה נשמתו מן המלכות בשעה שהיא פגומה ח"ו, אפילו יהיה לדין בן דיק מתיישר, ומי שבאה נשמתו בעת שלימות המלכות, גם דיהו חייבה יהיה שלם ככולא בני ייסורין], ולפי ספרי קדמאי ור"ח ור"א לא תרזו קושיא קמייתא דהא חמינן דשכינתא לא שרייא באתר עניבו וכו' לכן בא ר"ש ותרצה בסוף דבריו שאמר ואע"ג דנשמתין בעניבו ולא בחדוון רזא דמלה שריין כגוונא דלעילא וכו' (מ"מ). ו. יכונה אל הכתר אל המול, דהיינו הארת המלכות מהיסוד דהיינו סוד נהר דנגיד ונפיק העליון (אור יקר). ז. קיימין לגו בקולטורא, כך מלאכי, ונראה לי טענת סופס, ר"ל שעומדות הנשמות באוצר הפנים בצורת תואר האוצר וכ"כ הרמ"ק, והכוונה הלאה שיש בתוכיות יסוד הנוק, ולפי זה אפשר נמי ליישב פי' המלכות כי כל זלם סוד מלכות הנשמה (רמ"ו). פי' בתוך פנימיות יסוד ועטרת יסוד דמלכות שנקרא ליון וירושלים, ולכן ככל לשונו בקורטא דלגו פסיטו קורטא (מ"מ). כולם עומדים לפניו במלכות ובכסו שלפנים בתואר הצית הפנימי [ר"ל מוך יסוד ועטרה לפניו. הרש"ב] ושם הנשמות יושבות בהיכל המלך. ומלת קורטא פירוש בית כי כן מרגומו של הממלאים במיהס כספ די מליין קורטייהו סימא (ד"א). ס. פסיטו (מ"מ).

א. כלומר הוא מכבשי דרממנא ובהנהגה של לדיק ורע לו (כללים ח"א ה ע"ג). ב. עי' תיקון⁹ זכ ע"א: מוונא דילה לאו בזכותא תליא מלתא ולא בחיים דאינון אבא ואימא ולא בצני דאינון נח ויהוד אלא במזל תליא מלתא, ע"כ. וזוהי מעשה מכריע המדות מן החסד והגבורה ולמטה לנצל הזכות דהיינו החסד הוא הגבורה, אמנם מולא הוא השפעת הכתר, ויכוונה לתיקון אחרון מתיקוני דיקנא וכו' והם י"ג נהרי אפרסמונא דכ"א, והכולל הכל המושך כולם לתכונה ולצנייה נקרא מול שהוא חזל ומשפיע ממיד וכו' שאין זווה ויחוד אפילו בזווג החול, שהוא על ידי מט"ט, שלא יהיה ע"י הא"ס בכתר (אור יקר). ג. היינו סוד שיטו אמה שמוש כל המתאבלים עליה, היינו אלו שמתאבלים בצבילות השכינה שיטו בצמושעה לעמיד כשיחוקנו כל החסרוטומיה, היא תתעלה לראש פנה ואלו יתעלו עמה וכל ישראל פנה בעת הגלות דינם כך ממש (אור יקר). ד. ר"א פליג והוסף ענין ההכרח בענינו על דברי הספרי קדמאי חיה שאין ספק שבעת שליטת הירח בההוא נהר התלונים מתבטלים ונכנסים והשמה היא נטהרת מאותה הזהמא והוא קיוע גדול לענין העבודה בעולם הזה וכאשר הוא שליטת התלונים בחסרון הלכנה צלאת הנשמה יתדבק אליה וזהמא מאותו חטאת הרובץ לפתח לידת הנשמות לחון ולזה צריכה הנשמה היוצאת בגריעות קיון וטירה מהזהמא ההוא (אור יקר). ס"ל כתירון ר' חיים כי פועל אדם

וישב

קפא ע"א²

ספר הזוהר

ואתרין | נ"א נשמתי דאתרין דפגימו | דאתרעי בהו קב"ה לבתר דאתברו:

תרגום

הם (נשמות ומקומות נ"א נשמות של מקומות של פגם) שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם אחר שנשברו.

ואף על גב שהנשמות בעצבות ולא בשמחה. סוד הדבר שורים כדוגמא שלמעלה, הגוף נפגם, והנשמה בפנים כדוגמא שלמעלה, ודאי כדוגמת זה. ולכן אלו הם שצריכות להתחדש בהתחדשות הלבנה. ועל אלו כתוב "והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר ה'". כל בשר ודאי, שאלו יתחדשו בכל. וצריכים להתחדש בהתחדשות הלבנה. ואלו הם בשותפות אחת עם הלבנה, פגומים באותו הפגם שלה.

ולכן היא תמיד שורה בתוכם, שאינה עוזבת אותם, כמו שנאמר "ואת דכא ושפל רוח", וכתוב "קרוב ה' לנשברי לב", לאותם שסובלים אותו הפגם עם הלבנה, הם קרובים לה תמיד. ועל זה "להחיות לב נדכאים", באותם החיים שבאים לה להתחדש יהיה להם חלקם, אותם שסובלים עמה יתחדשו עמה. ואלו נקראים יסורים של אהבה. של אהבה הם, ולא מאותו האדם, של אהבה אותם, שנפגם האור של האהבה הקטנה שנדחית מאהבה רבה. לכן אלה הם חברים משתתפים עמה. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, שהם זכו לזה להיות חברים עמה, עליהם כתוב "למען אחי ורעי" וגו'.

פתח ואמר, "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד". אשרי חלקם של הצדיקים שהקדוש ברוך הוא גלה להם דרכי התורה ללכת בהם. בא וראה, הפסוק הזה הוא סוד עליון, "הנה ישכיל עבדי" ובארוה. אבל בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את הלבנה והקטין את אורה, שהרי אין לה מעצמה כלום, ומשום שהקטינה את עצמה, האירה בגלל השמש ובחוזק האורות העליונים. ובזמן שהיה בית המקדש קיים, ישראל היו עוסקים בקרבנות ועולות ועבודות שהיו עושים הכהנים ולוים וישראלים כדי לקשר קשרים ולהאיר אורות.

ולאחר שנחרב בית המקדש, נחשך האור, והלבנה לא הוירה מן השמש, והשמש

ואף על גב הנשמתי בעצבו ולא בחדווין רזא דמלה שריין כגוונא דלעילא¹ גופא אתפגים ונשמתי לגו כגוונא דלעילא ודאי כגוונא דדא ובגין כך אלין אינון דבעיין לחדתותי בחדתותא דסיהרא² ועל אלין כתיב (ישעיה סו כו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר יהו"ה כל בשר ודאי דאלין יתחדתון בכלא ובעיין לחדתותי בחדתותא דסיהרא ואלין אינון³ בשותפותא חדא בסיהרא פגימין בההוא פגימו דילה:

ובגין כך איה שריא בגווייהו תדיר דלא שבקא לון כמה דאת אמר (שם נז טו) ואת דכא ושפל רוח וכתוב (תהלים לד יט) קרוב יהו"ה לנשברי לב לאינון דסבלי עם סיהרא ההוא פגימו אינון קריבין לה תדיר ועל דא להחיות לב נדכאים באינון חיים דאתיין לה לאתחדתא יהא לון חולקהון אינון דסבלי עמה יתחדתון עמה ואלין אקרון יסורין של אהבה של אהבה אינון ולא מניה [דההוא] [מההוא] בר נש של אהבה אינון דאתפגם [נהורא] [נהוריה] של אהבה זוטא⁴ דאתדחיא מאהבה רבא⁵ (ו)בגין כך אלין אינון חברים משותפים בהדה זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי דאינון זכו להאי למהוי חברים בהדה עלייהו כתיב (שם קכב ח) למען אחי ורעי וגו':

פתח ואמר (ישעיה נב יג) הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד זכאה חולקהון דצדיקייא דקב"ה גלי לון ארחי דאורייתא למהך בהו תא חזי האי קרא רזא עלאה איהו הנה ישכיל עבדי ואוקמוה אבל תא חזי כד ברא קב"ה עלמא עבד לה |ל|סיהרא ואזער לה נהוראה דהא לית לה מגרמה כלום⁶ ובגין דאזעירת גרמה אתנהרא בגין שמשא ובתוקפא דנהורין עלאין⁷ ובזמנא דהוה בי מקדשא קיים ישראל הוה משתדלי בקורבנין ועלוון ופולחנין דהוה עבדין כהני וליואי וישראלי בגין לקשרא קשרין ולאנהרא נהורין:

ולבתר דאתחרב בי מקדשא אתחשך נהורא וסיהרא לא אתנהירת מן שמשא ושמשא

מאיר הזוהר

אדברה לשון ראוה מדברת שלום יקוד נך כ"צ אמוון וגם רומו ל"א (מא"ן) (נ"א). ועי' שעה"כ כד ע"ב: ונמלא כי הנשמה לנשמה ונשמה הם בניס לאו"א ענאם, והם אחים גמורים ל"א ונוקבין. חש"ה למען אחי ורעי, ואח"ל קראם הכמוז אחים ורעים, והוא צמנית נשמה לנשמה ונשמה. טו. עי' צבהגרא"א ס"י ג ע"ג שזהו דוגמת העקודים, שלא היה אור במלכות שבו. פי' צכה הארת מוחין שבו"א (מ"מ).

פ. פי' כשם שלמעלה אין יניקה לטמרה אחרת רק מהכלים ולא משמתי הפלגוף, כך למטה גופא אתפגים ולא נשמתי (מ"מ). י. ודא (דפ"ו ומ"מ). יא. הרי הוא עליית נילוי הקדושה שהם מהמלכויות דב"ן, הרי הם חלקי השכינה שנאצדו ממנו ונפלו בעולם המהו (ציאורים ח"א כח ע"ד). יב. תקוים קד (ד"א). יג. מלכות (מ"מ). יד. ז"א שזינו מהחסדים שנקרא אהבה (מ"מ). טו. וסיים אדברה שלום נך ועי' הנדיקים יש זיווג